

Një Vlerësim i Vendimit të Kosovës për të refuzuar Projektin e Gazësjellësit: Humbjet gjeostrategjike dhe implikimet

Prill 2022

GROUP FOR LEGAL
AND POLITICAL
STUDIES

---

legalpoliticalstudies.org

NJË VLERËSIM I VENDIMIT TË KOSOVËS PËR REFUZIMIN E PROJEKTIT TË GAZËSJELLËSIT: HUMBJET GJEOSTRATEGJIKE DHE IMPLIKIMET

Autore: Barbara Matias*

Prill 2022

© Grupi për Studime Juridike dhe Politike, prill 2022.

Opinionet e shprehura në këtë dokument nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të donatorëve të Grupit për Studime Juridike dhe Politike, stafit të tyre, bashkëpunëtorëve ose Bordit(eve). Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Asnjë pjesë e këtij publikimi nuk mund të riprodhohet ose transmetohet në asnjë formë ose në çfarëdo mënyre pa leje. Për kërkesa të tilla kontaktoni zyrën administrative të Grupit për Studime Juridike dhe Politike.

Grupi për Studime Juridike dhe Politike

“Rexhep Luci” str. 16/1

Prishtina 10 000, Kosovo

Website: www.legalpoliticalstudies.org

E-mail: office@legalpoliticalstudies.org

Tel/fax.: +381 38 234 456

*Bashkëpunëtore e jashtme

NJË VLERËSIM I VENDIMIT TË KOSOVËS PËR REFUZIMIN E PORJEKTIT TË GAZËSJELLËSIT: HUMBJET GJEOSTRATEGJIKE DHE IMPLIKIMET

HYRJE

Qëndrueshmëria është rruga drejt së ardhmes. Në botën pas pandemisë, liderët botërorë konsiderojnë se investimet në tranzicionet dixhitale dhe ato të gjelbra janë mënyra më optimale për të nxitur rimëkëmbjen dhe zhvillimin ekonomik. Republika e Kosovës ende përballet me probleme serioze të ndotjes së mjedisit si dhe sigurinë energjetike, ndonëse kjo është temë diskutimi në Kuvend dhe me partnerët e saj.

Krahasuar me vendet e tjera të rajonit të Ballkanit Perëndimor, Kosova mbetet prapa sa i përket efikasitetit të energjisë dhe diversifikimit të furnizimit. Vendet si Shqipëria dhe Maqedonia e Veriut kanë blerë LNG-në amerikane, ndërsa Serbia përmes projekteve të reja energjetike ndërkufitare po e promovon veten si një rrugë tranziti e gazit, në anën tjetër Kosova ende varet nga termocentralet e paqëndrueshme dhe të stërvjetëruara të qymyrit.

Plani aktual i qeverisë është të përtrijë termocentralet e vjetruara dhe, në radhë të parë, të ecë përpara drejt një tranzicion të gjelbër për të krijuar një ekonomi ciklike dhe siguruar burime të ripërtrishme të energjisë. Për këtë arsye, qeveria e Albin Kurtit morri vendimin kontravers për refuzimin e investimit nga Shtetet e Bashkuara në vlerë prej 200 milionë dollarësh për ndërtimin e një gazsjellësi ndërkufitar të gazit natyror, që lidh Kosovën me Maqedoninë e Veriut dhe më tej me Gazsjellësin Trans-Adriatik të Greqisë.

Kjo analizë politikash do t'a analizojë marrëveshjen dhe projektin e propozuar të gazsjellësit, të udhëhequr nga agjencia federale e Shteteve të Bashkuara, Korporata Millennium Challenge, si dhe projekte të ngjashme ndërkufitare të gazit natyror në të gjithë Evropën. Për më tepër, punimi thellohet në implikimet që ky vendim i qeverisë mund të ketë në marrëdhëniet dypalëshe SHBA-Kosovë, gjithashtu të ardhmen e planeve energjetike të Kosovës dhe sigurinë e përgjithshme energjetike.

I. GAZËSJELLËSI: ÇFARË ËSHTË DHE CILI ËSHTË QËLLIMI I TIJ

Në kohën e globalizimit që po jetojmë tani, sistemet e transportit për lëvizjen e mallrave dhe materialeve në distanca të gjata janë një komoditet i çmuar. Tubacionet mundësojnë transportimin mallrave të ndryshme, nga ujërat e zeza në ujë dhe, më së shpeshti, mallra për qëllime energjetike. Kategoria e fundit përfshin naftën, biokarburantet, gazin e lëngshëm të naftës dhe gazin natyror. Rrjetet e mëdha të shpërndarjes janë esenciale për transportin e lëndëve djegëse dhe të energjisë në mbarë botën. Megjithatë, duke qenë se tubacionet janë ndërtuar nën tokë dhe për këtë arsye nuk shihen, qytetarët kryesisht nuk janë në dijeni të ekzistencës së rrjeteve dhe punës së transportit. Rasti që do të eksplorojë ky punim ka të bëjë me një tubacion gazi natyror që lidh disa vende të Ballkanit Perëndimor që mbështetet financiarisht nga qeveria e Shteteve të Bashkuara.

Midis shumëllojshmërisë së gjerë të tubacioneve të shpërndarjes, tubet e gazit natyror transportojnë gaz natyror nga puset e prodhimit të gazit (ose objektet e importit/eksportit) në mënyrë që ta shpërndajnë atë drejtpërdrejt në porte, qytete, shtëpi ose në objekte të tjera eksporti për të vazhduar më tej shpërndarjen. Linjat më të mëdha të tubacioneve të transmetimit transportojnë mallrat në qytete, ndërsa linjat më të vogla të shpërndarjes së shërbimit lidhin linjat kryesore me pikat përfundimtare lokale, si shtëpitë dhe bizneset.

Duke qenë se është një sistem i transportit të energjisë, është shumë e rëndësishme që mbikëqyrja rregullatore të bëhet saktësisht për të garantuar sigurinë e tij. Kjo përfshin masat e

sigurisë në nivelin e projektimit, ndërtimit dhe mirëmbajtjes së tubave për të parandaluar derdhjet e gazit të rrezikshëm.

II. PROJEKTI I PROPOZUAR NGA SHBA PËR SHPËRNDARJE TË GAZIT NË KOSOVË

Shtetet e Bashkuara janë pale përfshirëse në rritjen e sektorit energjetik të Kosovës që shumë kohë. Nëpërmjet granteve dhe projekteve, objektivi kryesor është ulja e varfërisë nëpërmjet rritjes ekonomike, qoftë përmes investimeve në reformën energjetike për balancimin e sistemit energjetik, zhvillimin e sektorit të gazit apo shpërndarjen e energjisë elektrike. Duke e ngushtuar atë në projektin që eksploron ky dokument, granti dhe ekzekutimi trajtohen nga Korporata e Sfidës së Mijëvjeçarit (MCC), një agjenci federale e SHBA-së që promovon rritjen ekonomike dhe reduktimin e varfërisë. Në vitin 2017, MCC dhe Qeveria e Kosovës kishin nënshkruar tashmë një program¹ fillestar prej 49 milionë dollarësh për të zbatuar politika dhe reforma institucionale, të cilat adresojnë mangësitë e furnizimit me energji elektrike dhe kostot e larta të ngrohjes, duke inkurajuar investime në rritjen e efikasitetit të energjisë dhe duke promovuar burime më të pastra e më të lira të energjisë për ngrohje. Për më tepër, programi synon të optimizojë financimin e sektorit privat për t'u mundësuar prodhuesve të pavarur të energjisë që të sjellin furnizim shtesë me energji.

Përveç programit të paraqitur më lart, Bordi i Drejtorëve të MCC-së zgjodhi Kosovën për të zhvilluar një program kompakt² në shtator 2018 për zhvillimin e sektorit energjetik të vendit. Raporti Vjetor 2019 i MCC-së thekson se "Qeveria e Kosovës propozoi projekte për të adresuar sfidat ekonomike që lidhen me kërkesën e tepërt për energji elektrike dhe furnizimin e paparashikueshëm të energjisë. Me ndihmën e MCC-së, Qeveria planifikon të kryejë studime fizibiliteti për të vlerësuar qëndrueshmërinë e zhvillimit të sektorit të saj të gazit natyror, balancimin e sistemit energjetik me rezervat e energjisë, përmirësimin e shpërndarjes së energjisë elektrike dhe forcimin e institucioneve dhe politikave të sektorit të energjisë"³. Në këtë rrjedhë u zhvillua një studim fizibiliteti në vlerë prej 6.9 milionë dollarësh⁴, ku qeveria e Kosovës vendosi të avancojë me projektet për "zhvillimin e sektorit të gazit dhe krijimin e rezervave energjetike me qëllim të lehtësimit të integritet të burimeve të ripërtrishme, lehtësimit të varësisë së Kosovës nga qymyri dhe arritjes së qëllimeve të dekarbonizimit."⁵. Në vitin 2021, Kosovës iu dha një grant prej 200 milionë dollarësh për të ofruar "qasje të përditësuar dhe të riafirmuar në energji të qëndrueshme dhe të përbalueshme si pengesë për rritjen ekonomike të Kosovës"⁶. Kosova ishte i vetmi vend partner evropian i përzgjedhur për vitin 2021, së bashku me vendet e tjera në zhvillim si dhe ato të pazhvilluara në Azi dhe Afrikë. Duke pasur parasysh periudhën e gjatë kohore të kaluar, faqet zyrtare të MCC-së nënvizojnë se "pas zgjedhjeve parlamentare të Kosovës në shkurt 2021, MCC po angazhohet me qeverinë e re për të konfirmuar përkushtimin e vazhdueshëm të Kosovës"⁷. Megjithatë, diskutimet me qeverinë e re të Albin Kurtit nuk kaluan pa probleme, siç edhe jemi të informuar.

---

¹ Korporata e Sfidës së Mijëvjeçarit, "Raporti Vjetor 2017: Zhblokimi i Mundësisë - Vendet Partnere të MCC që përfunduan Kompaktet në Vitin Fiskal 2017", Mars 2018, i qasshëm në: <https://www.mcc.gov/resources/story/story-ar-2017-unlocking-opportunity>.

² Po aty

³ Korporata e Sfidës së Mijëvjeçarit, "Raporti Vjetor 2019: Progresi Drejtues - Vendet Partnere të MCC që përfunduan Kompaktet në Vitin Fiskal 2019", Mars 2021, i qasshëm në: <https://www.mcc.gov/resources/story/story-ar-2019-driving-progress>

⁴ <https://neësbeezer.com/greeceeng/kosovo-kurti-deletes-us-gas-pipeline-from-greece/>

⁵ Korporata e Sfidës së Mijëvjeçarit, Ndhima Kompakt: Justifikimi i Buxhetit të Kongresit (CBJ): Justifikimi i Buxhetit të Kongresit, VF 2022, maj 2021, në internet nëpërmjet: <https://www.mcc.gov/resources/story/story-cbj-fy2022-compact-assistance>.

⁶ Po aty

⁷ Po aty.

Propozimi i projektit të Shteteve të Bashkuara synon të financojë shpërndarjen e gazit natyror që lidh vendet e Ballkanit Perëndimor duke ndërtuar një tubacion të ri gazi që fillon në Greqi. Gazi natyror amerikan do të importohet nga porti grek i Aleksandropulos, i lidhur me burimet e rrjetit TAP (Trans-Adriatic Pipeline) dhe do të arrijë në Kosovë përmes Maqedonisë së Veriut. Ekspertët e energjisë dhe politikanët e panë propozimin e gazsjellësit si një mënyrë për të devijuar Kosovën, dhe në të vërtetë rajonin e Ballkanit Perëndimor në përgjithësi, nga monopoli rus i tregut të energjisë në rajon. Më tej argumentohet se, për Kosovën, do t'i ofronte vendit të porsalindur mundësinë që të përdorë gazin natyror si lëndë djegëse të përkohshme derisa të ketë akses në hidrogjen⁸. Për çështjet e ndërtimit, Maqedonia e Veriut do të përfshihet në ndërtimin e lidhjes së saj me terminalin e gazit të gazsjellësit në Aleksandropulos (rreth 55 milionë euro, nga të cilat 13 milionë euro janë të siguruara nga fondet e BE-së). Në korrik 2021, vendet fqinje - Maqedonia e Veriut dhe Greqia nënshkruan një marrëveshje për ndërtimin e këtij gazsjellësi që do të lidh të dy vendet⁹.

Grantet prej 200 milionë dollarësh nga Shtetet e Bashkuara do të shpërndahen përmes MCC-së dhe degës së saj lokale, degës së saj Millennium Foundation Kosovo (MFK). Projekti do të diversifikonte dhe zgjeronte hartën energjetike në rajon në mënyrë që furnizimi të bëhet më i rregullt dhe natyrisht më i qëndrueshëm.

III. DISKUTIMET E QEVERISË KURTI DHE REZULTATI JO I KËNAQSHËM

Në vitin 2021, Albin Kurti erdhi edhe një herë në pushtet si Kryeministër i Republikës së Kosovës. Që nga kthimi i tij në rolin qeverisës, pika kryesore e diskutimit mes kabinetit Kurti dhe administratës së ardhshme Biden ka qenë projekti i propozuar nga SHBA-të për gazsjellësin. Diskutimet mbi të ashtuquajturin Projektin e Ndërtimit të Infrastrukturës së Gazit në SHBA u zhvilluan ndërmjet qeverisë së udhëhequr nga Albin Kurti dhe MCC-së. Projekti i propozuar ndërkufitar po shkonte përpara paralelisht me bisedimet e tilla dypalëshe Kosovë-SHBA, siç theksohet në marrëveshjen e Maqedonisë së Veriut dhe Greqisë në korrik 2021. Madje, qeveria greke shprehu gatishmërinë për të mbështetur Kosovën për t'iu bashkuar projektit¹⁰ dhe në një takim dypalësh të korrikut 2021 mes Kurtit dhe ambasadorit amerikan në Athinë, ndër temat e diskutuara ishin edhe "investimi dhe energjia"¹¹. Sa i përket financimit, kostoja e përgjithshme e projektit për Kosovën ishte rreth 600 milionë euro¹². MCC, një agjenci federale e Shteteve të Bashkuara, premtoi 200 milionë dollarë për Kosovën, dhe fondet e mbetura thuhet se janë garantuar nga Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) dhe Korniza e Investimeve në Ballkanin Perëndimor (WBIFO).¹³

Diskutimet e qeverisë ishin mjaft të gjera në lidhje me këtë projekt-propozim për ndërtimin e një gazsjellësi që lidh Kosovën me TAP (Trans-Adriatic Pipeline). Pika kryesore e mosmarrëveshjes ishte qëndrueshmëria dhe sa ekologjikë do të ishte një investim i tillë shikuar

⁸Euroneës, "Projektin e gazsjellësit amerikan synon të krijojë një treg energjetik në rajon", 1 tetor 2021, në internet nëpërmjet:<https://euroneës.al/en/balkans/2021/10/01/us-pipeline-project-aims-to-create-an-energetic-market-amongst-countries-of-the-balkans/>.

⁹Po aty.

¹⁰Politiko, "Qeveria e Kosovës refuzon projektin amerikan për gazin natyror, Albin Kurti vendos kushte", 17 shtator 2021, online përmes: <https://politiko.al/english/kosova/qeveria-e-kosoves-refuzon-projektin-amerikan-per-gazin-natyror-albin-kurt-i443693>.

¹¹Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit, "Kryeministri i Republikës së Kosovës, Albin Kurti, ka takuar ambasadorin e SHBA-së në Greqi, Geoffrey Pyatt". 9 July 2021, i qasshëm <https://kryeministri.rks-gov.net/en/the-prime-minister-of-the-republic-of-kosovo-albin-kurti-met-eith-the-us-ambassador-to-greece-geoffrey-pyatt/>.

¹²Euroneës, "Projektin e gazsjellësit amerikan synon të krijojë një treg energjetik në rajon", 1 tetor 2021.

¹³VOA, "Kosova tërhiqet ngaprojekti për gazsjellësin", 30 Shtator 2021, i qasshëm në: <https://www.zeramerikes.com/a/6252093.html>.

në afat të gjatë kohor. Dr. Artane Rizvanolli, ministre e Ekonomisë së Republikës së Kosovës, shtroi pyetjen në vijim: “A është më mirë të përdoret gaz si burim që lëshon dioksid karboni, por më pak se djegia e qymyrit, apo është më mirë të synohet një kalim i drejtpërdrejtë në burimet e ripërtëritshme të energjisë? Nuk është e qartë për momentin dhe kjo është diçka që do ta studiojmë në muajt në vijim”¹⁴. Në të vërtetë, energjia e ripërtëritshme është synimi kryesor i qeverisë, pa marrë parasysh nevojën për të mirëmbajtur domosdoshmërisht burime të tjera të furnizimit me energji. Thuhet se kryeministri Kurti i ka vendosur kushte të rrepta MCC-së për realizimin e projektit dhe ka kërkuar “s qarime shtesë, sa do të jetë kostoja totale, kush do t'i financojë, kush do ta ndërtojë infrastrukturën e gazit, dhe u tha se do të ndërtohej në partneritet publiko-privat. Do të na duhej të merrnim edhe kredi të mëdha për të përfunduar projektin, të cilat do të shlyheshin nga klientët. Vendimet nuk do të merren pa e ditur se sa do të kushtojë dhe pa e ditur se cili do të jetë çmimi që konsumatori do të paguajë për energjinë”¹⁵. Pak kohë më parë, më 29 shtator 2021, ca ditë para shpalljes së vendimit për refuzim, kryeministri Kurti u takua me përfaqësues të MCC-së dhe i falënderoi për “mbështetjen që MCC-ja i ka dhënë sektorit të energjisë në Kosovë (...) në veçanti për punën intensive dhe bashkëpunimin me Qeverinë në muajt e fundit”.¹⁶ Ai po ashtu u zotua se do të vazhdojë të punojë së bashku edhe në vitet e ardhshme për të përfunduar sektorin e energjisë dhe ekonomisë së Kosovës.

Kushtet e paplotësuara si dhe përgjigjet e pa konkretizuara shpjen qeverinë e Kurtit drejt marrjes së vendimit refuzues për propozimin e gazsjellësit të mbështetur nga SHBA. Kryeministri ishte i qartë në arsyetimin se projekti duhet të mbyllet në mënyrë që të ndërmerren më shumë studime dhe të mblidhen më shumë informata përpara realizimit, gjë që kërkon kohë dhe investim financiar të qeverisë dhe taksapaguesve për një projekt të tillë madhor ndërkufitarë. Dy elementet kryesore që dërguan drejt këtij vendimi u parashtrua mungesa e informacioneve bindëse dhe përfundimtare mbi koston globale si dhe që ajo nuk është alternativa më e mirë për tranzicionin energjetik të Kosovës. Pas njoftimit të qytetarëve dhe mediave për vendimin refuzues të Qeverisë, Rizvanolli shtoi se afati i vendosur nga MCC nuk ishte fleksibil për të mundësuar më shumë diskutime për implikimet më të gjera të projektit për vendin.

Sa i përketë grantit tashmë të ndarë nga qeveria federale amerikane për Republikën e Kosovës, ministrja e Ekonomisë siguroi se nuk do të humbas. Në vend të kësaj, “fondet do të drejtohen në projekte të tjera energjetike të fokusuara në ruajtjen e energjisë, rrjetin elektrik dhe zgjidhjet e rrjeteve të mencura, dhe aftësitë për fuqinë punëtore, veçanërisht gratë”.¹⁷ Ky vendim e bën Kosovën vendin e vetëm në rajonin e Ballkanit që e ka refuzuar furnizimin me gaz natyror nga një burim jorus. Në rajon, Serbia dhe Bosnja dhe Hercegovina janë konsumatorët kryesorë të Rusisë (përkatësisht Gazprom si prodhuesi kryesor i gazit natyror të lëngshëm).

IV. NDIKIMI NË SEKTORIN E ENERGJISË DHE IMAZHIN E KOSOVËS

Tani për tani mund të themi se plani dhe siguria energjetike e Republikës së Kosovës ka nevojë për diversifikim të burimeve për prodhimin e energjisë dhe një modernizim të përgjithshëm, duke përfshirë edhe gazifikimin. Energjia dhe energjia elektrike e Kosovës

---

¹⁴ Balkan Green Energy Neës, “Kosova mbyll projektin e gazsjellësit të mbështetur nga SHBA”, 5 tetor 2021, i qasshëm në: <https://balkangreenenergyneës.com/kosovo-shelves-us-backed-gas-pipeline-project/>.

¹⁵Politiko, “Qeveria e Kosovës refuzon projektin amerikan për gazin natyror, vendos Albin Kurti vendos kushte”, 17 Shtator 2021

¹⁶ Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit, “Kryeministri Kurti priti në takim përfaqësuesit e Korporatës së Sfidave të Mijëvjeçarit (MCC)”, 29 shtator 2021, i qasshëm në: <https://kryeministri.rks-gov.net/en/prime-minister-kurti-received-in-a-meeting-the-representatives-of-the-millennium-challenge-corporation-mcc/>.

¹⁷ <https://balkangreenenergyneës.com/kosovo-shelves-us-backed-gas-pipeline-project/>

aktualisht varen masivisht (më shumë se 90%) nga dy termocentralet e vjetra të linjitet (Kosova A dhe Kosova B) që funksionojnë qysh nga koha e Jugosllavisë, të cilat mbi të gjitha kontribuojnë masivisht në ndotjen e ajrit në vend. Kosova nuk ka infrastrukturë për nxjerrjen e naftës apo gazit dhe as importimin e gazit. Për shkak të kësaj, sektori energjetik i Kosovës është mjaft i vjetëruar dhe jo fleksibil.

Plani në vazhdim është të bëhet rindërtimi i termocentraleve Kosova A dhe Kosova B, në mënyrë që të rritet prodhimi i brendshëm i energjisë si dhe të përmbushen detyrimet që Kosova ka si Palë Kontraktuese e Komunitetit të Energjisë që nga viti 2006.¹⁸ Termocentralet e epokës jugosllave kanë pasur disa dështime të shërbimit dhe ndërprerje të energjisë, dhe për këtë arsye nuk janë në gjendje të importojnë energji elektrike, e lëre më t'i mbulojnë nevojat e qytetarëve. Një shënim i prillit 2021 nga Administrata Ndërkombëtare e Tregtisë (ITA) paralajmëroi se "Kosova aktualisht nuk është në gjendje të prodhojë energji elektrike të mjaftueshme brenda vendit për të përmbushur plotësisht kërkesën për energji. (...) Ekziston një nevojë jetike për prodhim të qëndrueshëm të energjisë me ngarkesë bazë në Kosovë që mund ta plotësojë kërkesën"¹⁹. Për të rritur nevojën për burime më të mira dhe më të larmishme të energjisë, kërkesa për energji elektrike ka kohë që ka tejkaluar ofertën, me konsumin dhe kërkesën për energji elektrike që është rritur mbi 90% midis vitit 2000 dhe 2010. Ky problem dhe kërkesa maksimale nuk pritet të ulet, por të vazhdojë të përshkallëzohet. Përfundimisht, për të përmirësuar këtë varësi nga qymyri dhe burimet e vjetruara të energjisë është lidhja e saj nëpërmjet projekteve ndërkufitare me vendet fqinje me tubacionet ekzistuese të naftës ose gazit. Në të vërtetë, ITA nënvizoi energjinë si sektorin e industrisë me perspektivë më të madhe për vendin e 'porsalindur'. Për të cituar më tej Bankën Botërore, "duke pasur parasysh këtë sfond, Qeveria e Kosovës ka prioritet modernizimin dhe përmirësimin e sektorit energjetik të vendit dhe ka kërkuar nga partnerët e saj zhvillimor, përfshirë Bankën Botërore, Komisionin Evropian, KfW, USAID-in, si dhe si donatorë të tjerë, për mbështetje dhe ndihmë"²⁰. Përdorimi i energjisë në Kosovë udhëhiqet kryesisht nga amvisëritë, veçanërisht për qëllime ngrohjeje, por pa dyshim është joefikas dhe i paizoluuar. Përmirësimet apo zgjerimet e efikasitetit të energjisë janë në interes të konsumatorëve dhe statistikave qeveri-SHBA vlerësojnë se vendi humbet mbi 300 milionë USD në vit për shkak të furnizimit të tij jo të besueshëm me energji²¹.

Qeveria e Kosovës është e vendosur ta zbatojë prioritetin e saj kyç të investimit në burimet e ripërtëritshme të energjisë me garancë se sektori energjetik po hyn në një tranzicion të qëndrueshmërisë. Masat përfshijnë rritjen e efikasitetit energjetik, përkatësisht mbylljen e termocentraleve ekzistuese ose rindërtimin e tyre, duke u munduar gjithmonë të sigurojnë energji elektrike të përballueshme për qytetarët.

Duke parë më konkretisht tregun e gazit në Kosovë, me qëllim të përmbushjes së obligimeve brenda Komunitetit të Energjisë, qeveria miratoi Ligjin nr. 05/L-82 për Gazin Natyror më 13 korrik 2016, si pjesë e Paketës së Tretë më të gjerë të Legjislacionit për Energjinë Primare. Ligji përcakton parimet për organizimin dhe funksionimin e sektorit të gazit natyror, si dhe procedurat e lëshimit të autorizimit për shpërndarjen, furnizimin, përdorimin dhe ruajtjen e

---

¹⁸ Energy Community, "Kosovo", i qasshëm në: <https://www.energy-community.org/implementation/Kosovo.html> [i qasur më 4 Nëntor 2021].

¹⁹ Administrata Ndërkombëtare e Tregtisë, "Udhëzues Komercial për Vending e Kosovës – Energji", përditësuar për herë të fundit më 4 tetor 2021, i qasshëm në: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/kosovo-energy> [Accessed 4 November 2021].

²⁰ Banka Botërore, "Energjia në Kosovë", përditësuar për herë të fundit në tetor 2018, i qasshëm në: <https://www.worldbank.org/en/country/kosovo/brief/energy-in-kosovo> [Qasur më 4 nëntor 2021].

²¹ Administrata Ndërkombëtare e Tregtisë, "Udhëzues Komercial për Vending e Kosovës – Energji", përditësuar për herë të fundit më 4 tetor 2021 [Qasur më 4 nëntor 2021].

gazit natyror dhe sistemeve operative²². Kur bëhet fjalë për gazin natyror, avantazhet dhe disavantazhet e përdorimit të këtij burimi energjie janë relativisht të barabarta, për këtë arsye vendimet refuzuese apo pajtuese për projektet e tubacioneve të gazit janë relativisht të tensionuara dhe të vështira për të dhënë një gjykim përfundimtar qoftë pozitiv apo negativ. Një vështrim i detajuar lidhur me përparësitë dhe joperparësitë e gazit natyror është dhënë më poshtë, në të njëjtin kapitull.

Mungesa e infrastrukturës moderne e tregut të gazit natyror në vend e vë Ksoven prapa në rajon kur bëhet fjalë për burimet e energjisë dhe lidhjen e tyre. Në të vërtetë, tubacionet e gazit dhe projekte të tjera të ngjashme zakonisht paraqiten për të ndërlidhur më mirë vendet e Ballkanit Perëndimor mes tyre dhe me vendet fqinje të BE-së.

Për shembull, në fillim të këtij viti, në janar, Serbia propozoi përgatitjen e dokumentacionit për ndërtimin e tubacioneve të gazit drejt Kosovës dhe Malit të Zi²³. Ministri i Energjisë theksoi se "kjo i mundëson Serbisë të marrë gaz nga furnizues të ndryshëm"²⁴ për të përmbushur qëllimin e tyre për të diversifikuar burimet e tyre të furnizimit me gaz natyror. Ministri shtoi se "do të mundohemi të bëhemi korridor transit, nuk do të bllokojmë asnjë rrugë që duhet të kalojë përmes Serbisë"²⁵. Janë dhënë shumë premtime për ndërtimin e infrastrukturave energjetike, duke përfshirë lidhjen e Serbisë me Bullgarinë deri në fillim të vitit 2023 nëpërmjet një lidhjeje gazi me të që të lidhet me EastMed, tubacioni i planifikuar që lidh burimet energjetike të Mesdheut Lindor me Greqinë nëpërmjet Qipros. Kjo politikë është shumë ndryshe nga ajo e qeverisë kosovare të udhëhequr nga Albin Kurti, e cila hodhi poshtë propozimin e financuar nga SHBA për një projekt të gazsjellësit që lidh Kosovën me Maqedoninë e Veriut dhe Greqinë, dhe më pas me Gazsjellësin Trans-Adriatik. Aspiratat e Serbisë lidhur me energjinë duket se janë në rrugë të ndryshme nga ato të Kosovës, e cila është e përkushtuar të zvogëlojë investimet e burimeve të ripërtrishme.

Për t'i kuptuar më mirë tubacionet e gazit si një projekt dhe investim, më poshtë është dhënë një përmbledhje e shkurtër mbi projektet e tjera kyçe të tubacioneve të gazit midis tregjeve evropiane dhe amerikane, dhe ndikimet e tyre në politikën e jashtme.

Tubacioni Yamal-Europe është një tubacion gazi natyror prej 4,107 km që mbulon Rusinë, Bjellorusinë, Poloninë dhe Gjermaninë që nga vitet 1990. Për sa i përket gjatësisë, në Rusi tubacioni shkon 402 km i gjatë, duke filluar nga qendra e gazit Torzhok dhe është në pronësi të Gazprom, vetë një ofruer kryesor i gazit natyror në Ballkanin Perëndimor. Në seksionet bjelloruse dhe polake të gazsjellësit ai shtrihet respektivisht 575 dhe 683 km gjatësi. Të njëjtat katër vende janë të lidhura gjithashtu nëpërmjet tubacionit të naftës Druzhba, i cili daton që nga vitet 1960 dhe lidh Rusinë lindore me Ukrainën, Bjellorusinë, Poloninë, Hungarinë, Sllovakinë, Republikën Çeke dhe Gjermaninë. Ai ka kapacitet të transportojë nga 1.2 milion deri në 1.4 milion fuçi naftë në ditë.

Tubacioni i gazit natyror Nord Stream 2 është një projekt që aktualisht është duke u realizuar në Detin Baltik, por ka vonesa për shkak të tensioneve gjeopolitike dhe mjedisore. Pasi të përfundojë miratimi rregullator i energjisë, tubacioni 1,200 km do të jetë në gjendje të sigurojë 55 miliardë metra kub gaz natyror në Evropë në bazë vjetore. Projekti është në pronësi të Gazprom, një kompani me shumicë shtetërore ruse të gazit, që mundëson që gazi natyror rus të

---

²² Komuniteti i Energjisë, "Gas_13/Albania-Kosovo Gas (ALKOGAP) – Përshkrim i shkurtër i projektit", <https://author.energy-community.org/enc-author-prd/enc/regionalinitiatives/infrastructure/PLIMA/Gas13.html> [Accessed 4 Nentor 2021].

²³ Shih Lajmet, "Serbia do të fillojë përgatitjen e projekteve për tubacionet e gazit në Kosovë, Mali i Zi në vitin 2021 - min e energjisë", 29 janar 2021, i qasshëm në: <https://seeneës.com/neës/serbia-to-start-preparing-projects-for-gas-pipelines-to-kosovo-montenegro-in-2021-energy-min-729497>.

²⁴Po aty

²⁵Po aty

arrijë drejtpërdrejt në Gjermani (Vyborg në Lubmin). Edhe pse vlerësohet si një marrëveshje e shëndoshë biznesi, projekti legjitimon monopolin rus të furnizimit me gaz ose energji në disa rajone Qendrore dhe Lindore dhe angazhohet drejtpërdrejt me shtetin rus. Në fillim të vitit 2021, Parlamenti Evropian bëri thirrje që projekti i gazsjellësit Nord Stream 2 të ndërpritet pas arrestimit të Alexei Navalny në duart e qeverisë ruse, gjithashtu në një përpjekje për të penguar varësinë e mëtejshme nga burimet ruse të energjisë për gazin natyror. Ky qëndrim u mbështet nga administrata Biden, por jo nga kancelarja gjermane Angela Merkel. Gjithashtu ishte kritikuar për mos përmbajtje të objektivave klimatike të Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane.

Në mënyrë të ngjashme, në Amerikën e Veriut gazsjellësi i naftës Keystone XL midis SHBA dhe Kanadasë ngjalli gjithashtu debate dhe kritika. Ambientalistët kanë paralajmëruar se rërat e veçanta të naftës sjellin një proces nxjerrjeje nafte që kërkon më shumë karburant, ujë dhe karbon. Megjithatë, nga ana e mbrojtësve, ata kujtojnë se ndërtimi do të krijonte rreth 42,100 vende pune në ndërtim (megjithëse për periudhën e përkohshme 2-vjeçare) dhe do të kontribuonte me rreth 3.4 miliardë dollarë në GDP-në e SHBA-së.

Duke u kthyer në Ballkanin Perëndimor, furnizimet me energji me gaz rrjedhin kryesisht nga Rusia. Deri më tani, vetëm Maqedonia e Veriut dhe Shqipëria kanë ndërmarrë tashmë kontrata të shpërndarjes së gazit me LNG amerikan. Vlen të përmendet se gazi rus ka kostot më të ulët të shpërndarjes së gazit si dhe afërsia gjeografike, megjithatë vendet evropiane në përgjithësi janë duke u përpjekjur për të përdorur më shumë gazin natyror amerikan për të zvogëluar varësinë aktuale nga furnizimi rus.

Maqedonia e Veriut është e angazhuar në një infrastrukturë ndërkufitare të gazit për të importuar gaz natyror nga Greqia dhe, paralelisht, është bërë aksioner në një deponi gazi me gazin amerikan në Greqi. Shqipëria ka diversifikuar gjithashtu burimet e saj të energjisë, pasi ka nënshkruar kontrata me Exxon Mobile dhe Excelerate Energy për ndërtimin e një Terminali LNG në portin e Vlorës dhe me Snam italian për një depo nëntokësore gazi dhe tubacion për të furnizuar një termocentral aty pranë. Në anën tjetër, Mali i Zi së fundmi nisi një Dialog Ekonomik me SHBA-në, mes të cilit tema është diversifikimi i burimeve të energjisë. Së fundi, Kroacia, tashmë një Shtet Anëtar i BE-së, por një vend ballkanik dhe ish-jugosllav, nisi një terminal LNG me gaz natyror të SHBA-së, disa prej të cilit do të jenë në gjendje të arrijnë në entitetin boshnjako-kroat, pjesë e Bosnje-Hercegovinës. Megjithatë, pala serbe mbetet e përkushtuar ndaj gazit rus si burim energjie, duke pasur së fundmi madje edhe rritje të konsumit pas operacionalizimit të Rrjedhës Turke në janar 2021, një gazsjellës i madh që lidh një qendër ruse me një terminal turk dhe rrjetin e shpërndarjes duke kaluar Detin e Zi²⁶.

V. PËRPARËSITË DHE JOPËRPARËSITË E PROJEKTEVE TË GAZIT NATYROR

Seksioni i mëparshëm sqaroi se si sektori energjetik kosovar mund të lëkundet dhe të mbetet joefektiv me kundërshtimin e projekteve të gazit natyror, projekte në të cilat vendet fqinje kanë investuar për të zgjeruar shpërndarjen e energjisë, për të rritur besueshmërinë dhe madje për të ulur varësinë në gazin rus duke kontraktuar me LNG-në amerikane. Si mjet për të vlerësuar më së miri avantazhet dhe disavantazhet që mund të ketë projekti i propozuar i gazsjellësit të SHBA-së, ky seksion paraqet të dobijtë dhe dëmet e projekteve të gazit natyror.

Për sa i përket "përparësive", gazi natyror paraqet një burim energjie të pastër, efikas dhe jo të dëmshëm ndaj mjedisit. Ai përdoret shumë dhe është i përhapur kur bëhet fjalë për përdorimin e infrastrukturës dhe prodhimin të energjisë (d.m.th. ngrohjen). Nga lëndët djegëse

²⁶Faqja zyrtare e TurkStream, i qasshëm në: <https://www.turkstream.info/> [qasur më 4 nëntor 2021]

kryesore fosile (qymyri, nafta, gazi natyror), gazi natyror është më i pastër: ai emeton 45% më pak CO₂ se qymyri dhe 30% më pak se nafta sepse digjet në mënyrë mjaft efikase dhe lëshon nivele të ulëta ndotësish²⁷. Përparësitë e tij mjedisore poashtu janë se nuk lë mbetje (ndryshe nga hiri që rrjedh nga qymyri), është më i sigurt për t'u përdorur se proponi, një gaz më i rëndë si dhe tubacionet mund të lidhen drejtpërdrejt me terminalet fundore ose pajisjet shtëpiake. Në aspektin njerëzor, një projekt ndërtimi i gazsjellësi krijon mijëra vende të reja të punës, ndonëse të përkohshme, megjithatë mundëson krijimin e disave të përhershme.

Futja e gazit natyror në Kosovë do të diversifikonte burimet e energjisë, do të mundësonte rritjen e besueshmërisë dhe efikasitetit të shpërndarjes, si dhe do të tërheqte investitorët privatë për të investuar më tej në sektorin e gazit të Kosovës. Në shkallë rajonale, kjo do të mundësonte gjithashtu diversifikimin e furnizimit me gaz në rajonin e Ballkanit Perëndimor-Evropës Lindore. Tubacionet e reja ose projektet energjetike mund të rrisin imazhin ndërkombëtar të vendit si një rrugë tranziti dhe apelin e tij përta i përket partnerit të infrastrukturës energjetike transnacionale.

Për sa i përket "jopërparësive", pavarësisht se është lëndë djegëse fosile më e pastër, gazi natyror është pa marrë parasysh një burim karburanti jo i ripërtrishëm që lëshon CO₂ kur digjet. Përbërja e tij kimike është 80 deri në 95% metan, një gaz kryesor serrë të cilin ambientalistët janë këmbngulës për t'a eliminuar - "Jo vetëm që metani kontribuon në ndryshimet klimatike, ai i vë komunitetet përreth në rrezik nga shpërthimet e gazit dhe i ekspozon ato ndaj niveleve të larta të rrezikshme. metanin në ajrin që thithin"²⁸. Për më tepër, rrjetet e shpërndarjes së gazit natyror kërkojnë distanca të gjata dhe hapësirat e magazinimit kërkojnë siguri maksimale ekzakte. Gjerësa përkrahësit e burimit do të mburrëshin me ndërtimin e infrastrukturën nëntokësore, kritikët në anën tjetër potencojnë rreziqet mjedisore të lidhura me shpimin e tokës. Për shembull, shpimi në tokë liron kimikate që ndotin ujin, rrit masivisht gjurmën e gazit serrë dhe ndërlidhet me tërmetet.

Ndër disavantazhet kryesore është natyra e tij shpërthyesë për shkak se është lehtësisht i ndezshëm. Me fjalë të tjera, tubacionet jo të mirëmbajtura mire osë me defekte që transportojnë gaz natyror të lëngshëm mund të shkaktojnë rrjedhje dhe shpërthime toksike. Si i tillë, megjithëse tubacionet nëntokësore mund të konsiderohen më të sigurt dhe më pak ndërhyrëse për popullsinë sesa infrastrukturën tokësore të karburanteve të tjera, gabimi njerëzor dhe fatkeqësitë natyrore të papritura mund të çojnë në fatkeqësi të rëndësishme të tubacioneve. Incidentet e gazit natyror kanë dëshmuar të jenë dëmshme për mjedisin dhe popullsinë. Shembuj të rëndësishëm janë përdorimi i papërshtatshëm i tokës dhe fragmentimi i pyjeve për të ndërtuar tubacionet nëntokësore dhe erozioni i tokës për shkak të reshjeve mund t'i bëjë tubacionet nëntokësore më të ndjeshme ndaj dëmtimeve.

VI. HUMBJET GJEOSTRATEGJIKE: TRAZIRAT E BRENDSHME DHE MARRËDHËNIET E DËMTUARA ME SHBA-të

Është e qartë se gazi natyror mbështetet në avantazhet dhe disavantazhet e përdorimit të tij nga qeveritë dhe popullatat. Jo vetëm më së paku i dëshëm për mjedisin krahas lëndëve djegëse kryesore fosile, por edhe sepse mund të shërbejë si një tranzicion optimal derisa të vendosen alternativa më të qëndrueshme të burimeve. Nuk është për t'u habitur që skena politike kosovare u trazua se cila do të ishte alternativa më e mirë për vendin për të ecur apo jo përpara me marrëveshjen e propozuar të Shteteve të Bashkuara për gazin natyror që e lidh atë

²⁷ Triple Pundit, "Gazi Natyror: Pro dhe Kundër", 3 Prill 2012, i qasshëm në: <https://www.triplepundit.com/story/2012/natural-gas-pros-cons/81896>.

²⁸Fractracker Alliance, "Një hyrje në tubacionet e naftës dhe gazit", 14 qershor 2016, i qasshëm në: <https://www.fractracker.org/2016/06/introduction-oil-gas-pipelines/>.

me vendet fqinje. Qeveria e Albin Kurtit shqyrtoi propozimin nga granti prej 200 milionë dollarësh të Qeverisë Federale të SHBA-së, i drejtuar nga agjencia e Korporatës së Sfidës së Mijëvjeçarit (MCC), për të financuar tubacionin e shpërndarjes së gazit natyror që lidh Kosovën me Gazsjellësin Trans-Adriatik të Greqisë përmes Maqedonisë së Veriut. Vendimi i tij për të refuzuar propozimin e SHBA-së ishte tronditës për disa si dhe zhgënjyes për shumë të tjerë – si për të mirën që investimi në rrjetet e gazit natyror mund t'i sjellë Kosovës, ashtu edhe nga ana tjetër për ndikimin që mund të ketë një vendim i tillë refuzues në marrëdhëniet e Kosovës. me Shtetet e Bashkuara, që konsiderohet prej kohësh aleati i saj më i madh.

Partitë opozitare kritikuan vendimin e Qeverisë, duke e cilësuar si “gabim strategjik (...) kundër interesave të shqiptarëve në rajon”²⁹, tha Lidhja Demokratike e Kosovës (LDK). Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës (AAK) u shpreh se “refuzimi i projektit të gazsjellësit amerikan është veprim i rrezikshëm kundër interesave të Kosovës dhe Shteteve të Bashkuara të Amerikës”.³⁰ Vendimi për të refuzuar projektin amerikan të gazit natyror u kundërshtua veçanërisht nga Ramush Haradinaj i AAK-së. Ishte qeveria e ish-kryeministrit që në vitin 2017 “aprovoi propozimin për të përfutur nga granti i Korporatës së Sfidës së Mijëvjeçarit. (...) Zhvillimet që pasuan me Qeverinë Kurti, politizimi dhe njollosja e projektit të gazit, janë skandalozë, shumë të dëmshme dhe rrezikojnë zbatimin e një prej projekteve më të rëndësishme ekonomike dhe gjeopolitike për vendin dhe partneritetin me SHBA Po ashtu, në opinion u bë e ditur se Presidentja e Republikës së Kosovës, Vjosa Osmani, ka kërkuar që propozimi të miratohet dhe të merret parasysh granti. Kjo shkaktoi tensione mes qeverisë dhe liderëve në pushtet në Prishtinë.

Siç theksohet nga liderët e opozitës, humbja më e madhe gjeostrategjike për Kosovën nuk janë tensionet e brendshme që pasuan vendimin e Kurtit. Por më i madh ishte dëmi që mund të sillte i njëjti vendim për marrëdhëniet e vendit me Shtetet e Bashkuara,³¹ një aleat dhe partner kyç strategjik në rrugën euroatlantike të Kosovës. Vetë MCC tregon në faqen e saj zyrtare se projektet e financuara të propozuara "jo vetëm që mbështesin stabilitetin dhe prosperitetin në vendet partnere, por gjithashtu rrisin interesat amerikane". Për më tepër, ai thekson se të gjitha projektet, duke përfshirë Programin e Kompaktit të Kosovës, vlerësohen "për të identifikuar veprimet e duhura që agjencia mund të ndërmarrë për të mbështetur objektivat e politikës së karburanteve fosile të administratës Biden në një afat kohor të afërt"³². Si e tillë, refuzimi i marrëveshjes prej 200 milionë dollarësh nga qeveria e Kosovës mund të merret si një goditje e drejtpërdrejtë ndaj interesave të SHBA-së- në furnizimin me energji dhe në ndikimin në rajon.

Përkeqsimi i marrëdhënieve erdhi në një kohë kur marrëdhëniet dypalëshe SHBA-Kosovë ishin shumë të mira pas pranimit të refugjatëve afganë nga vendi i porsalindur, pas marrjes së pushtetit nga Talibanët dhe tërheqjes së forcave të SHBA-së dhe NATO-s. Në fakt, pikërisht më 6 shtator ka ndodhur një telefonatë ndërmjet Sekretarit të Shtetit Antony Blinken dhe kryeministrit Albin Kurti, në të cilin i pari ka falënderuar kryeministrin e Republikës së Kosovës, Albin Kurti dhe Qeverinë e Kosovës për gatishmërinë dhe bashkëpunimin e ngushtë për të siguruar strehim për qytetarët afganë dhe për të shpëtuar mijëra jetë. Në një bisedë telefonike ai tha se për Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe presidentin Biden, Kosova është një partner i jashtëzakonshëm”³³.

---

²⁹ RTK Live, “Debat i ndezur në Kuvend mes partive në pushtet dhe opozitë”, 19 tetor 2021, online përmes: <https://www.rtklive.com/en/nee-s-single.php?ID=19905>.

³⁰Po aty.

³¹ Korporata e Sfidës së Mijëvjeçarit, Asistenca Kompakt: Justifikimi i Buxhetit të Kongresit (CBI): Justifikimi i Buxhetit të Kongresit, FY 2022, May 2021.

³² Korporata e Sfidës së Mijëvjeçarit, "Rreth MCC", aksesuar më 30 tetor 2021, i qasshëm: <https://www.mcc.gov/about>.

³³ Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit, “Sekretari Blinken falënderoi kryeministrin Kurti: Kosova është një partner i jashtëzakonshëm i Shteteve të Bashkuara” 6 shtator 2021, : <https://kryeministri.rks-gov.net/en/secretary-blinken-thanked-prime-minister-kurti-kosovo-is-an-extraordinary-partner-of-the-united-states/>.

Ky mendim është theksuar në takimin që presidenti Osmani ka pasur me ambasadorin e SHBA-së në Kosovë, Philip Kosnett, më 14 shtator. Krahas ambasadorit Kosnett "duke shprehur edhe një herë mirënjohjen e Qeverisë së SHBA-së për vendimin e marrë nga institucionet e Republikës së Kosovës për të ofruar mbrojtje të përkohshme dhe të menjëhershme për personat në rrezik në konfliktin e brendshëm të Afganistanit"³⁴, duke zgjeruar bashkëpunimin dypalësh në zbatimin e planet e reformës së energjisë. Në të vërtetë shtatori ishte një muaj i madh për marrëdhëniet SHBA-Kosovë, gjithashtu me USAID-in që premtoi 3 milionë dollarë shtesë për Republikën e Kosovës, që arrin në një grant total prej mbi 41 milionë USD për qeverisje të mirë dhe llogaridhënie, si dhe për pjesëmarrje demokratike dhe ekonomike.

Duke ecur përpara, qasja hezituese e qeverisë kosovare në lidhje me grantet e SHBA-së për infrastrukturën e madhe energjetike mund të mos jetë në favor të saj. Qeveria e SHBA-së është e vendosur në zvogëlimin e monopolit pothuajse energjetik rus në Ballkanin Perëndimor, dhe veçanërisht në partnerët kryesorë si Kosova, ku LNG-ja amerikane nuk është e disponueshme. Vendimi i Kurtit për të ndërprerë projektin e gazsjellësit nuk ndërton besim në marrëdhëniet dypalëshe dhe nuk luan në favor të efikasitetit, besueshmërisë dhe përmirësimit të përgjithshëm të sektorit energjetik të Kosovës. Megjithatë, është e rëndësishme të merren parasysh edhe dyert që vendimi i Kurtit mund të hapë, me mbylljen e të tjerave.

VII. PËRFITIMET GJEOSTRATEGJIKE: PËRKUZIMI I EKONOMISË CIKLIKE DHE TRANZICIONIT TË GJELBËR EVROPIAN

Analiza jo përfundimtare midis avantazheve/përparësive dhe disavantazheve/jopërparësive të gazit natyror shpalos se çdo vendim në favor ose jo të ndërtimit të infrastrukturës GNL është i hapur për diskutim dhe opinione të ndryshme. Duke qenë lëndë djegëse fosile më e pastër, ajo mund të shihet si një urë e përkohshme e dobishme midis burimeve të energjisë së karburanteve fosile dhe një sektori të qëndrueshëm të energjisë që varet nga burimet e ripërtrishme. Megjithatë, një investim i tillë, ndonëse i përkohshëm, mbart në vete barrë financiare, qartazi kjo ishte diçka për të cilën qeveria kosovare nuk ishte e gatshme të angazhohej, ndërkohë që paralelisht deklaronte vazhdimisht përkushtimin e saj për tranzicionin e gjelbër të Kosovës drejt burimeve të ripërtëritshme të energjisë. Në një fjalim të 25 shtatorit në Forumin Socio-Ekologjik në Shkup, Kurti nënvizoi se "Ekonomia rrethore, një nga blloqet kryesore të Agjendës së Gjelbër për Ballkanin Perëndimor, është një mjet që mund të na çojë drejt rritjes së qëndrueshme ekonomike. Ky model gjithashtu do të reduktojë, ripërdorjë dhe menaxhojë mbetjet tona, dhe do të zhvillojë industri të reja të pastra si rezultat do të gjenerojë vende të reja pune"³⁵. Duke aluduar drejtpërdrejt për investimet në gaz, kryeministri shtoi se "Prodhimi i energjisë dhe transporti brenda qytetit mbeten kontribuuesit tanë më të mëdhenj në emetimet e gazit dhe gjithashtu çojnë në ndotjen e qyteteve tona. Qështja nuk është nëse duhet apo jo tranzicioni, por kur dhe si. (...) Kosova e gjeneron energjinë e saj kryesisht nga qymyri, me sasi shumë të kufizuara që vijnë nga hidrocentralet dhe era. Kalimi nga qymyri në gaz, pavarësisht se ka një ndikim më të vogël në emetimet, është një kalim nga një lëndë djegëse fosile në tjetrën. Një që kemi për një tjetër që nuk e kemi. Në atë rast, do të duhej të bënim dy herë kalimin"³⁶.

³⁴ Republika e Kosovës – Zyra e Presidentit, Presidenti Osmani takoi ambasadorin e SHBA-së në Kosovë, Philip Kosnett", 14 shtator 2021, i qash: <https://president-ksgov.net/en/neës/president-osmani-met-with-us-ambassador-to-kosovo-philip-kosnett>.

³⁵ Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit, "Kryeministri Kurti në Forumin Socio-Ekologjik në Shkup: Jemi plotësisht të përkushtuar për të ndjekur një tranzicion të energjisë së pastër", 25 shtator 2021, :<https://kryeministri.rks-gov.net/en/prime-minister-kurti-at-the-socio-ecological-forum-in-skopje-we-are-fully-committed-to-pursuing-a-clean-energy-transition/>.

³⁶ Po aty

Për këtë arsye, qeveria ishte e vendosur në kryerjen e studimeve të fizibilitetit për t'u siguruar që marrëveshja e propozuar për gazsjellësin amerikan është në interesin më të mirë të vendit. Jo vetëm sepse do të nënkuptonte përdorimin e gazit sinjë burim i ri energjie me lëndë djegëse fosile, ndonëse më i pastër se qymyri, dhe do të nënkuptonte një investim të konsiderueshëm nga shteti kosovar pavarësisht granteve të lidhura me SHBA-në dhe BE-në që financojnë projektin. Albin Kurti deklaroi para audiencës në Shkup, tashmë pasi refuzimi i tij ndaj Shteteve të Bashkuara u bë publik, se "Ne jemi plotësisht të përkushtuar për të ndjekur një tranzicion të energjisë së pastër dhe për të investuar në energjinë e ripërtrishme, si energjia e erës dhe diellit. dhe në efikasitetin e energjisë duke rimodeluar shtëpitë tona, por na duhet pak kohë dhe veçanërisht mbështetje financiare që ky proces të mos ndërpresë rritjen ekonomike që nxjerr popullin tonë nga varfëria"³⁷.

Plani aktual zyrtar i qeverisë 2021-2025, i paraqitur nga Albin Kurti, pasqyron pikërisht këtë – në faqen 40 thuhet: "Ne do të angazhohemi për krijimin e kushteve të favorshme për furnizim të qëndrueshëm dhe të përbalueshëm me energji për të gjithë qytetarët dhe ndërmarrjet e Kosovës, duke marrë parasysh ndikimin në mjedis. Në këtë drejtim, rritja e efikasitetit të energjisë dhe rritja e diversitetit të burimeve të energjisë luajnë një rol kyç"³⁸. Gazi natyror do të ishte një zgjedhje afatshkurtër, sepse plani afatgjatë i investimit mbetet në qëndrueshmëri dhe burime të ripërtrishme. Për të krijuar kushte për furnizim të qëndrueshëm me energji, Qeveria zotohet se do të punojë në përmirësimin e menaxhimit të kapaciteteve ekzistuese energjetike, si bazë për sigurinë e furnizimit me energji dhe rrugën e duhur gjatë tranzicionit të dekarbonizimit të energjisë. Ne do të zbatojmë masa mjedisore në termocentralin Kosova B dhe do të çmontojmë asetet jofunksionale të Kosovës A. Do t'i kushtojmë vëmendje të veçantë shqyrtimit të fizibilitetit të të gjitha mundësive për zhvillimin e sistemit të gazit natyror, si dhe krijimit të një treg më konkurrues të energjisë"³⁹. Më konkretisht, Qeveria është e prirur të investojë në praktikën e ekonomisë rrethore për të promovuar një "zhvillim të integruar dhe të qëndrueshëm, i cili është i nevojshëm për shëndetin publik, zhvillimin social dhe ekonomik të vendit"⁴⁰. Një shembull i paraqitur qartë është ai i menaxhimit të integruar të mbetjeve, duke përfshirë rishikimin e ligjit për mbetjet nga Industria e Nxjerrjes Minerale dhe përmirësimin e infrastrukturës së mbetjeve duke nxitur kompanitë publike për grumbullimin e mbetjeve, zgjerimin e deponive dhe ndërtimin e qendrave të riciklimit dhe impianteve të trajtimit të ujërave të zeza.

Megjithatë, aspiratat e Kurtit për sektorin energjetik të Kosovës duken tepër ambicioze – Lëvizja drejt një ekonomie të gjelbër kërkon konsensus të gjerë social dhe politik⁴¹. Ndërkohë që kryeministri dhe kabineti mburren me aspiratat e tyre që i konsiderojnë reale të bazuara në të dhëna reale se si të rrisin efikasitetin dhe diversifikimin e energjisë. Megjithatë është fakt se jo të gjitha palët pajtohen me këtë rrugën e zgjedhur. Edhe pse pajtohen me objektivin e përgjithshëm që është luftimit të ndotjes së ambientit dhe përmirësimit të efikasitetit, megjithatë ka ndarje në atë se si të arrihet ky objektivi. Por më e rëndësishmja është ta ketë mbështetjen e gjithë partnerëve në këtë rrugëtim.

Për të zbatuar këto objektivë, Qeveria do t'a përpilojë një Strategji Kombëtare të Zhvillimit (SKZH) e cila "lejon lidhjen me Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm, Marrëveshjen e Gjelbër

---

³⁷Po aty

³⁸Programi i Republikës së Kosovës 2021-2025, Maj 2021, faqe.40.

³⁹Po aty, faqe. 40.

⁴⁰Po aty faqe. 35.

⁴¹ Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit, "Kryeministri Kurti u prit në takim nga Komisioneri i BE-së për Energji", 28 prill 2021, online përmes: <https://kryeministri.rks-gov.net/en/prime-ministri-kurti-u-prit-ne-takim-nga-komisioneri-e-be-e-per-energjisë/>.

dhe axhendën e integritit evropian. (...)Rimëkëmbja ekonomike ofron një mundësi për t'u fokusuar në një ekonomi më të gjelbër dhe më pak të dëmshme për mjedisin"⁴².

Vendosshmëria e palëkundur për tranzicionin e gjelbër të Kosovës dhe për burimet e ripërtëritshme të energjisë është në përputhje me Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane. Gjatë takimit të dytë të Këshillit Ministror për Integritim Evropian, të mbajtur më 11 tetor, kryeministri përsëriti se Kosova, si vend kandidat potencial, "pritet të përmirësojë ndjeshëm mbrojtjen e mjedisit bazuar në vizionin afatgjatë për të gjithë rajonin dhe kontinentin" - të përcaktuara në Marrëveshjen e Gjelbër të Bashkimit Evropian dhe Axhendën e Gjelbër për Ballkanin Perëndimor. Në këtë drejtim, dhe duke qenë se ne ende përballemi me pasiguri energjetike, ne duhet të përmirësojmë ndjeshëm efikasitetin e energjisë dhe të rrisim përdorimin e energjisë së ripërtrishme, gjë që do të na mundësojë gjithashtu të diversifikojmë burimet e energjisë"⁴³. Si anëtar i Komunitetit të Energjisë, krahas anëtarëve të BE-së Shtetet dhe vendet candidate, Kosova u zotua se do t'i përmbushë objektivat e detyrueshme të burimeve të ripërtëritshme të energjisë deri në vitin 2020. Në përputhje me këtë, ajo rregulloi kornizën ligjore dhe po kërkon të nxisë prodhimin e energjisë hidrocentrale, erës, fotovoltaike dhe biomasës. Administrata Ndërkombëtare e Tregtisë paralajmëron se "gjenerimi i ri i ngarkesës bazë do të jetë i nevojshëm për të siguruar një rezervë fleksibël dhe ngarkesë bazë për gjenerimin e ri të energjisë së ripërtrishme dhe për të lejuar Kosovën heqë termocentralet e vjetra të qymyrit dhe të përmbushë qëllimet e dekarbonizimit.⁴⁴ Banka Botërore është një nga aktorët kryesorë ndërkombëtarë që ndihmojnë transformimin e energjisë së Kosovës në furnizim të qëndrueshëm me energji si mjete për të mundësuar rritjen dhe reduktimin e varfërisë – "projektet janë të dizajnuara për të përmirësuar efikasitetin e energjisë, për të lehtësuar politikën dhe mjedisin rregullator për energjinë e ripërtrishme dhe efikasitetin e energjisë, duke adresuar trashëgiminë mjedisore të termocentralet e vjetra, përmirësimi i prodhimit të energjisë për të plotësuar kërkesën dhe përmirësimi i furnizimit me ujë"⁴⁵.

Qeveria e Kosovës me të vërtetë e ka theksuar sektorin e energjisë si vendimtar për zhvillimin kombëtar dhe rritjen ekonomike. Shpresa është ta shndërrojë atë nga një pengesë në një mundësi dhe kjo përkthehet në Strategjinë Kombëtare të Zhvillimit (SKZH), duke rishikuar Strategjinë e Energjisë dhe duke hartuar Planin e Energjisë dhe Klimës. Për këtë qëllim, Ministria e Ekonomisë organizoi panairin "Tranzicionin e Drejtë të Energjisë në Kosovë" për të ofruar informata mbi vendimet teknike dhe politike të marra në kuadër të Strategjisë Kombëtare të Energjisë. Kryeministri Albin Kurti, gjatë kësaj ngjarjeje, në veçanti theksoi se "sektori i energjisë duhet të shndërrohet nga një pengesë për zhvillimin e industrive dhe sektorit privat në një mundësi të re fuqizuese për to"⁴⁶. Prezantuesit në panair ishin Sekretariati i Komunitetit të Energjisë, BERZH, USAID, Banka Botërore dhe MCC.

Mund të nënkuptohet se Albin Kurti i VV-së po fokusohet më tepër në zgjerimin kombëtar sesa në vendosjen e politikës së jashtme mbi të gjitha, si dhe dhëniës përparësi marrëdhënieve me vendet e tjera në vend të çështjeve të brendshme. Lidhur me këtë, gjithashtu mund të spekulohet se si ky vendim mund të ndikojë pozitivisht në marrëdhëniet BE-Kosovë, pas vendimit të guximshëm në përputhje me qëllimet e Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane dhe me

---

⁴²Po aty, faqe 8.

⁴³Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit, "Këshilli Ministror për Integritim Evropian mbajti takimin e dytë", 11 tetor 2021, online përmes: <https://kryeministri.rks-gov.net/en/the-ministerial-council-for-european-integration-held-its-second-meeting/>.

⁴⁴ Administrata Ndërkombëtare e Tregtisë, "Udhëzues Komercial për Vandin e Kosovës – Energji", përditësuar për herë të fundit më 4 tetor 2021 [Qasur më 4 nëntor 2021].

⁴⁵ Banka Botërore, "Energjia në Kosovë", azhurnuar për herë të fundit tetor 2018 [Qasur më 4 nëntor 2021].

⁴⁶ Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit, "Kryeministri Kurti në workshopin "Tranzicioni i drejtë i energjisë në Kosovë": Jemi në prag të marrjes së vendimeve që do të përcaktojnë sektorin e energjisë në dekadat e ardhshme", 6 korrik 2021, <https://kryeministri.rks-gov.net/en/prime-minister-kurti-at-the-workshop-fair-energy-transition-in-kosovo-we-are-on-the-verge-of-taking-decisions-that-will-define-the-energy-sector-in-the-coming-decades/>.

vendoshmërin e BE-së për një tranzicion të gjelbër për rimëkëmbjen ekonomike pas pandemisë. Si të tilla, burimet e energjisë së gjelbër dhe masat ciklike të ekonomisë mund të rrisin ndikimin e Kosovës lidhur me elitën e BE-së.

PËRFUNDIME

Kushtet dhe prioritetet e furnizimit me energji ndryshojnë nga vendi në vend. Në rastin e Republikës së Kosovës, kabineti i kryesuar nga kryeministri Albin Kurti vendosi ta refuzojë projektin e gazsjellësit të propozuar nga Shtetet e Bashkuara. Një vendim i tillë u aryetua me faktin se qeveria nuk po synonte të lidhë marrëveshje energjetike që kanë për bazë përdorimin e karburanteve fosile, por është e orientuar drejt burimeve të ripërtrishme. Ky vendim i rëndësishëm, ndonëse i vështirë, u prezantua si lëvizja më e mirë për arritjen e qëllimeve kombëtare të energjisë dhe si rruga ideale për të mos e ngarkuar vendin me shpenzime të pajustificueshme për ndërtimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës.

Megjithatë, është e pamohueshme se ky vendim përcjellet me pasoja. Së pari, ai ka mundësi të dëmtojë marrëdhëniet politike ose socio-ekonomike SHBA-Kosovë. Lidhjet dypalëshe midis dy vendeve janë të thella qysh para pavarësisë, me Kosovën që përmend Shtetet e Bashkuara si një aleat kyç dhe partner strategjik. Megjithatë, refuzimi i grantit federal prej 200 milionë dollarësh nga pala kosovare mund të sfërtojë investimet e mëtejshme ose të krijojë tensione mes planeve që Shtetet e Bashkuara kanë për rritjen ekonomike të Kosovës si partner, dhe planeve të veta për rimëkëmbjen ekonomike. Së dyti, vendimi konfirmon qëndrimin e palëkundur të qeverisë Kurti se një tranzicion i gjelbër është mënyra më e mirë drejt një rimëkëmbje të denjë ekonomike pas pandemisë. Premtimi kryesor për ekonominë ciklike dhe energjinë e qëndrueshme mund të forcojë më tepër lidhjet me BE-në, duke parë Kosovën të vendosur plotësisht në një rrugë të gjelbër përpara, njësoj si shtetet e saj anëtare me planet e tyre afatgjate.

Siç është përshkruar gjatë kësaj përmbledhje në detajimin e avantazheve dhe disavantazheve të gazit natyror, kjo lëndë djegëse fosile e veçantë është më e pastra nga të tjerat, por megjithatë nuk është burim i ripërtrishëm. Kjo e bën atë një opsion të mirë tranzicioni dhe në mënyrë të pashmangshme, një opsion mjaft përçarës mes liderëve politikë. Kurti në një anën i vendosur të mos investojë në të, ndërsa partitë opozitare e konsiderojnë refuzimin e tillë kontraproduktiv për zhvillimin e efikasitetit energjetik të Kosovës. Ky punim thekson se vendoshmëria mbi ekonominë ciklike dhe qëndrueshmërinë e energjisë është më e dobishme se sa bërja e marrëveshjeve të reja shumëvjeçare të gazit. Në një kohë kur politika e jashtme e SHBA-së po përballet me vlerësime jo të mira lidhur me tërheqjen nga Afganistani, duket se është më pozitive që Kosova po ndjekë rrugën e gjelbër të deklaruar dhe të synuar të qeverisë për rimëkëmbjen ekonomike. Nga ana tjetër, mund t'a përmirësojë potencialin dhe pozitën e Kosovës karshi negociatave me BE-në, pasi një rrugë e tillë e qëndrueshme është në përputhje me Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane, pra favorizon tranzicionin e gjelbër mbi marrëdhëniet SHBA-Kosovë. Megjithatë, është e panevojshme të thuhet se koha është ajo që do të tregojë nëse kjo lëvizje në planin afatgjatë do të jetë konstruktive apo e dëmshme,

Analiza e Politikave

Analiza e politikave në përgjithësi është një dokument këshillimi për politikën e cili synon veçanërisht të ndikojë në mjetet kryesore përmes të cilave merren vendimet e politikave si në nivelet lokale ashtu edhe në ato qendrore të qeverisjes. Qëllimi i Analizës së Politikave është të trajtojë më thellsisht një problem të veçantë, të shqyrtojë argumentet që lidhen me çështjen në fjalë dhe të analizojë zbatimin e politikës. Përmes Analizës së Politikave, Grupi për Studime Ligjore dhe Politike kërkon të nxisë një debat më të gjerë gjithëpërfshirës mbi çështjen e caktuar nëpërmjet prezantimit të zgjedhjeve dhe rekomandimeve të informuara lidhur me politikën për palët kryesore të përfshira dhe palët e interesit.

GROUP FOR LEGAL
AND POLITICAL
STUDIES

legalpoliticalstudies.org